

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

વિશેષ દીવાની અરજી નં. ૮૬૮૮/૨૦૧૨

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર અર્થે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી આર.ડી. કોઠારી

=====

૧ શું લોકલ અખબારના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવા માટે મંજૂરી આપી શકાય?

૨ રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવો કે નહીં?

૩ શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?

૪ શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ

આદેશના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સામેલ છે?

૫ શું તેને દીવાની ન્યાયાધીશને પરિપત્રિત કરવો જોઈએ?

=====

અગ્રવાલ મિત્તલ કોનકાસ્ટ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વતી ડિરેક્ટર અજય

બલવંત રાય અરજદારો

વિરુદ્ધ

જાલન ફેરો કોમ લિમિટેડ અને ૧..... સામાવાળાઓ

=====

ઉપસ્થિતી:

અરજદાર નં.૧ તરફે વકીલ શ્રીમતી સંગીતા એન પાહવા

સામાવાળા નં.૧ તરફે શ્રી પીઆર ઠક્કર

સામાવાળા નં.૨ તરફે સુશ્રી અમી યાજ્ઞિક

સામાવાળા નં. ૨ તરફે ઓફિસિયલ લિફ્ટિવડેટર

સામાવાળા નં.૧ તરફે નોટિસ બજેલ છે.

=====

ન્યાયપીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી આર.ડી. કોઠારી

તારીખ: ૦૩/૦૯/૨૦૧૪

મૌખિક ચુકાદો

૧. વાદીએ પ્રાર્થના મુજબ રાહત આપવાની દીવાની અદાલતની અધિકારિતા આ અરજીમાં તીવ્ર રીતે વિવાદિત મુદ્દો છે. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોએ તેમની રજૂઆતોમાં કડક વલણ અપનાવ્યું હતું, છતાં મુખ્ય પ્રશ્ન

તુલનાત્મક રીતે સરળ છે, અર્થાત્ શું વર્તમાન મામલામાં દાખલ થયેલો દાવો દીવાની સ્વરૂપનો પ્રશ્ન ઊભો કરે છે? તેનો જવાબ શોધતી વખતે, દાવાના કયા તબક્કે આ પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો છે તે પણ સંબંધિત બાબત છે.

૨. અરજદાર વડોદરાની વરિષ્ઠ વિભાગ અદાલત સમક્ષ બાકી રહેલ વિશેષ દીવાની દાવો નં. ૬૪/૨૦૧૨ માં સામાવાળા છે. અરજદારે ઉક્ત અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને પડકારતી અરજી (આંક ૨૫) રજૂ કરી હતી. તે અરજી નીચલી અદાલતે નામંજૂર કરી હતી. તેથી, આ હાલની અરજી કરવામાં આવી છે. અરજદારનું કહેવું છે કે હાલના કેસની હકીકતોમાં કંપનીઓ અધિનિયમ હેઠળ કંપની અદાલતને અધિકારક્ષેત્ર રહેશે અને દીવાની અદાલતને નહીં.

૩. તેથી, થોડાં સંબંધિત તથ્યો આ પ્રમાણે છે; જલાન ફોર્જિંગ લિમિટેડ નામની એક કંપની વિસર્જન પ્રક્રિયામાં ગઈ હતી અને કંપની અરજી ક્રમાંક ૩૨૫ ઓફ ૧૯૯૯માં આ અદાલતે ઉક્ત કંપનીને સમેટી દેવા બાબતનો આદેશ કર્યો હતો. સત્તાવાર લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, સત્તાવાર લિક્વિડેટરે અહેવાલ રજૂ કર્યો, એટલે કે ૨૦૦૬નો ૧૦. તેના અનુસંધાને, વડી અદાલતે વેચાણ સમિતિની નિમણૂક કરી હતી. જલાન ફેરો કોમા લિમિટેડની મિલકતની હરાજી કાયદા અનુસાર કરવામાં આવી હતી. એવું કહી શકાય કે અરજદારે પ્રશ્નાસ્પદ મિલકત ખરીદી છે. ત્યારબાદ,

૦૫.૦૯.૨૦૧૧ના રોજ, અરજદાર દ્વારા વાદીની જમીન ઉપર અતિક્રમણ કરવામાં આવ્યું હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો. વાદીએ કંપની અદાલતનો આશરો લીધો હતો અને કંપની અદાલતના આદેશ સામે વિભાગીય પીઠ સમક્ષ ગયા બાદ, ત્યારપછી હાલનો દાવો, એટલે કે વિશેષ દીવાની દાવો ક્રમાંક ૬૪ ઓફ ૨૦૧૨, દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. વાદી દાવો કરે છે કે ગામ ખાખરિયા, તાલુકો સાવલી, જિલ્લો બરોડાની સર્વે ક્રમાંક ૧૧૦ની જમીન તેની માલિકીની છે. વિસર્જન કાર્યવાહી દરમિયાન, બે વેચાણખત અમલમાં મૂકી જમીન અરજદારને હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હતી. એક વેચાણખત ગામ ખિંજરવા, તાલુકો સાવલી, જિલ્લો બરોડાની સર્વે ક્રમાંક ૧૧૦/૧/૧૧૧૮ અને ૧૧૦/૧૧૧૯ માટે છે. બીજું વેચાણખત પ્લોટ ક્રમાંક ૨૩૪૮ માટે છે. તે સર્વે ક્રમાંક ૨૧૯ – ૩ પાઈકીની છે. એવું જણાય છે કે વિસર્જન કાર્યવાહીમાં ૬૦.૪૬૪.૯૦ ચો.મીટર જમીન અરજદારને હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હતી. વાદીનું કહેવું છે કે સામાવાળા ક્રમાંક ૧ / અરજદારે વાદીની જમીન પર અતિક્રમણ કર્યું છે.

૪. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલની દલીલો સાંભળી.

૫. વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી સંગીતા પહવા એ રજૂઆત કરી છે કે રાહત મંજૂર કરવાની અધિકારિતા દીવાની દાવાની અદાલતને નહીં પરંતુ કંપની અદાલતને છે. સામાવાળા માટેનો ઉપાય માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ

અથવા યોગ્ય મંચ સમક્ષ ઉપલબ્ધ હતો અને દીવાની અદાલત સમક્ષ કાર્યવાહી શરૂ કરવી યોગ્ય નથી. વડી અદાલતના નિર્દેશો હેઠળ વેચાણખતનું અમલીકરણ થયેલ હોય, તો તેને દીવાની અદાલત સમક્ષ પડકારવામાં આવી શકતું નથી. અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલે વિગતવાર લેખિત રજૂઆતો કરી છે. આ રજૂઆતોના સમર્થનમાં મુખ્ય દલીલ એ છે કે અધિકારિતા માત્ર કંપની અદાલતને જ છે. આ સંદર્ભે કરવામાં આવેલી રજૂઆતો આ મુજબ છે;

(૧) કે સામાવાળા આ કેસ સાથે સમક્ષ આવ્યો છે કે ઓ.એલ.એ સર્વે નં. ૧૧૦/૧/૧૧૧૮ તથા બીજા ૧૧૦/૧૧૧૮ના વેચાણખતના બહાને સર્વે નં. ૧૧૦નો કબજો લઈ લીધો છે.

(૨) સારરૂપે, વાદીનું કહેવું એ છે કે કંપની અદાલત દ્વારા અમલમાં મુકાયેલ વેચાણખત લિક્વિડેશન હેઠળની કંપનીની જમીન સંબંધિત નથી અને, તેથી, તે ગેરકાયદેસર છે.

(૩) કે કંપની અદાલતે અને કંપની અદાલતના આદેશ સામે વિભાગીય ખંડપીઠના આદેશો, બંને અદાલતોએ પ્રતિવાદીના કહેવા ને નામંજૂર કર્યું છે; જો સામાવાળા વિભાગીય ખંડપીઠના આદેશથી વ્યથિત હોય, તો તેને યોગ્ય મંચ સમક્ષ તેને પડકારવો આવશ્યક છે. દાવો તેનો ઉપાય નથી.

(૪) કે ઓ.એલ. તરફથી અહેવાલ પ્રાપ્ત થયા બાદ અને યોગ્ય વિચારવિમર્શ પછી, કંપની વિલોપન અદાલતે ઠરાવ્યું છે કે વિલોપનમાં આવેલી કંપનીનું કુલ ક્ષેત્રફળ ૬૦.૪૬૪.૮૦ ચો. મીટર જમીન છે. હવે

એવી પ્રાર્થના કે વિલોપનમાં આવેલી કંપનીની જમીનનું કુલ ક્ષેત્રફળ ૨૮,૩૨૯ ચો. મીટર જમીન છે, તે નીચલી અદાલત દ્વારા મંજૂર કરી શકાતી નથી. કે પ્રતિવાદીએ દાવાની મિલકત અંગે દીવાની અદાલત સમક્ષ જાહેરખબર માંગી છે, જે વિલોપનમાં આવેલી મિલકત છે, તેથી એવી મિલકત બાબતે ફક્ત કંપની વિલોપન અદાલત જ વ્યવહાર કરી શકે.

(૫) હકીકતમાં, વાદી કંપની અદાલત દ્વારા અમલમાં મૂકાયેલા વેચાણદસ્તાવેજને પડકારે છે.

(૬) કે વાદી અદાલતને એ નક્કી કરવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી કે વડી અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલ વેચાણખત શૂન્ય છે કે નહીં.

(૭) કે આવી જાહેરાત વાદી સીધી કે પરોક્ષ રીતે દાવા દ્વારા માંગી શકતો નથી.

(૮) કે કંપનીઝ અધિનિયમની કલમ ૪૪૬ ને ધ્યાનમાં લેતાં, પરિસમાપનમાં રહેલી કંપનીની જમીન અંગેની જાહેરખબર દિવાણી અદાલત દ્વારા મંજૂર કરી શકાતી નથી.

(૯) કે, દાવામાં સામાવાળા દ્વારા માગવામાં આવેલી રાહતનું સ્વરૂપ એવું છે કે, તેની સુનાવણી માત્ર કંપની અદાલત જ કરી શકે.

(૧૦) કે સારરૂપે, ફકરા ૨૬ (ડી) માંની પ્રાર્થના વડી અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશની સત્યતા તપાસવાની છે – તેવી કોઈ સત્તા

દીવાની અદાલતને નથી.

૬. પ્રતિવાદી તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી પી.આર. ઠક્કરે રજૂઆત કરી કે સર્વે નં. ૧૧૦ વાદીનું છે અને ૧૧૦/૧ કંપનીનું છે, જે સમાપ્તિ પ્રક્રિયામાં છે. સર્વે નં. ૧૧૦ વાદીનું હોવાનું દર્શાવવા માટે આવક નોંધપોથીમાં થયેલી સંબંધિત નોંધો તેમજ વાદીની જમીનના નોંધાયેલ વેચાણખત તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું. સુનાવણી દરમિયાન સ્કેચ (પાનું ૨૯૨) અને ડી.આઈ.એલ.આર. અહેવાલ (પાનું ૨૯૪ અને ૩૦૩) તરફ પણ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે વાદીએ જે રીતે રાહત માગી છે તે રાહત આપવા અંગેનો અધિકારક્ષેત્ર માત્ર દીવાની અદાલતને જ છે. મુકદ્દમામાં અરજદારે દાખલ કરેલ લેખિત રજૂઆતોનો ઉલ્લેખ કરીને અને તેમાં લેવાયેલ વલણ પર ટિપ્પણી કરતાં રજૂ કરવામાં આવ્યું કે અરજદારે અપ્રમાણિક દલીલ આગળ ધપાવી છે. તે પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું કે અરજદારે પરસ્પરવિરોધી દલીલ લીધી છે. અરજદારે ઉઠાવેલ વાંધાનો સ્વભાવ, તત્ત્વ અને અર્થમાં, કાયદાકીય પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ સિવાય બીજું કંઈ નથી. વિદ્વાન વકીલે લેખિત રજૂઆતો પણ આપી છે. લેખિત રજૂઆતમાં સર્વે નં. ૧૧૦ પર વાદીના માલિકીના સંબંધમાં સંબંધિત દસ્તાવેજી પુરાવાનો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે સમાપ્તિ પ્રક્રિયામાં આવેલી કંપનીની મિલકત બાબતે વાદીને કોઈ ફરિયાદ નથી. અરજદારે ગેરકાયદેસર રીતે વાદીની જમીન પર અતિક્રમણ કર્યું છે કે નહીં, તે પ્રશ્ન

દીવાની અદાલત વિચારણા કરી શકે છે – એવો અભિપ્રાય કંપની અદાલતે પણ વ્યક્ત કર્યો છે. લેખિત રજૂઆતમાં કંપની અદાલતના આદેશ પર આધાર રાખીને અને તેનો ઉલ્લેખ કરીને દબાવણે કહેવામાં આવ્યું છે કે કંપની અદાલતના નિષ્કર્ષને જોતા દીવાની અદાલતને અધિકારક્ષેત્ર છે. દર્શાવવામાં આવ્યું છે કે કંપની અદાલતના આદેશ સામે વિભાગીય ખંડપીઠે એવું ઠરાવ્યું છે કે સર્વે નં. ૧૧૦ બાબતે કે તે વાદીની જમીન છે એવી જાહેરખબર કંપની અદાલત આપી શકતી નથી. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે હાલના મુકદ્દમા દ્વારા વાદી દીવાની અદાલતને વેચાણખતની માન્યતા નક્કી કરવા અથવા સમાપ્તિ પ્રક્રિયામાં આવેલી કંપનીની મિલકત સંબંધિત કોઈ નિર્ણય આપવા માટે આવાહન કરતો નથી.

૭. જવાબમાં, વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી સંગીતા પહવાએ અરજદારની રજૂઆતો પર પ્રહાર કર્યો છે, એટલે કે અરજદારને મળવાપાત્ર રાહત અરજદારની માલિકીની જમીન સુધી મર્યાદિત છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે “નોન બોર્ન લેન્ડ” નો મુદ્દો ભ્રાંત કલ્પના પર આધારિત છે. ઉક્ત મુદ્દો વડી અદાલત સમક્ષ ક્યારેય ઉઠાવવામાં આવ્યો નહોતો. “નોન બોર્ન લેન્ડ” સંબંધિત લેખિત દલીલો અને મૌખિક રજૂઆતો અંગે ટિપ્પણી કરવામાં આવી હતી. જો વડી અદાલતે જમીન વેચી ન હોય, તો, એમ રજૂ કરવામાં આવ્યું, અરજદાર પાસે અન્ય યોગ્ય ઉપાય ઉપલબ્ધ છે – હાલનો દાવો નહીં – અને જો જમીન વડી અદાલતે વેચી હોય, તો

ઉપાય માત્ર વડી અદાલત સમક્ષ અથવા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ જ ઉપલબ્ધ હતો. કંપની અદાલતના નિષ્કર્ષરૂપ અવલોકન તથા કંપની અદાલતના આદેશ વિરુદ્ધ વિભાગીય ખંડપીઠના અવલોકન પર મક્કમ આધાર મૂકવામાં આવ્યો. તે જના આધારે દલીલ કરવામાં આવી કે દાવો પોષણક્ષમ નથી અને દીવાની અદાલતને માંગેલ રાહત આપવા અધિકારક્ષેત્ર નથી. રજૂ કરવામાં આવ્યું કે અરજદારે વડી અદાલત સમક્ષ એ બાબતે સંમતિ આપવી જ ન જોઈતી હતી કે ઓ.એલ. દ્વારા જે વેચાણ થયું તે માન્ય છે.

૮. આ તબક્કે, નીચલી અદાલતના નિષ્કર્ષનો ઉલ્લેખ કરી શકાય. તે પહેલાં, આ નોંધવું અગત્યનું અને પ્રાસંગિક છે કે અસામાન્ય રીતે સંક્ષિપ્ત એવી, નીચલી અદાલત સમક્ષ રજૂ કરાયેલ અરજી એટલે કે આંક ૨૫ માં, અરજદારે અધિકારક્ષેત્ર અંગે એવી વાંધાની રજૂઆત કરી હતી કે અરજદારનું નોંધાયેલ કાર્યાલય અમદાવાદ ખાતે છે, તેથી બરોડાની દિવાની અદાલતને અધિકારક્ષેત્ર નથી. સામાવાળા તરફથી વિદ્વાન વકીલે રજૂ કર્યું હતું કે નીચલી અદાલત સમક્ષ, આ સંદર્ભમાં માત્ર પ્રાદેશિક અધિકારક્ષેત્ર અંગેનો જ વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ આ અદાલત સમક્ષ, જણાવેલ દલીલ વાસ્તવમાં છોડી દેવામાં આવી અને ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત આધારોએ દિવાની અદાલતના અધિકારક્ષેત્રના અભાવ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું. હવે પડકારાયેલ આદેશમાં નીચલી અદાલતના નિષ્કર્ષનો ઉલ્લેખ કરી શકાય;

(૧) દાવાની જમીન અર્થાત્ વડોદરાની પ્રાદેશિક અધિકારક્ષેત્રની અંદર આવેલ સર્વે નં. ૧૧૦, તેથી વડોદરાની દીવાની અદાલતને અધિકારક્ષેત્ર છે. વધુમાં, જો આપણે વાદીએ દાવાપત્રમાં માગેલ રાહતના સ્વરૂપનો વિચાર કરીએ, તો એવું જણાશે કે દાવો સી.પી.સી.ની કલમ ૧૬ (એ) ના કાર્યક્ષેત્રમાં આવે છે.

(૨) દીવાની અદાલતના અધિકારક્ષેત્રનો પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે, ફક્ત દાવાપત્રમાં કરાયેલા કથનો જ ધ્યાનમાં લેવાના હોય છે, એ બાબત સુસ્થાપિત છે. લેખિત જવાબમાં ઉઠાવવામાં આવેલા આક્ષેપો અસંગત છે.

(૩) અરજીઓમાંથી એવું પ્રતિષ્ઠિત થાય છે કે વાદીએ ઉઠાવેલો વિવાદ કંપનીના સંચાલન અને/અથવા કાર્યકલાપોને અનુસરીને ઉત્પન્ન થયેલો નથી અને વાદીએ માગેલી રાહત સંપૂર્ણપણે દિવાણી સ્વરૂપની છે. તેથી, કંપનીઓ અધિનિયમની કલમ ૧૦ હાલના કેસમાં આકર્ષિત થતી નથી.

(૪) વાદી દ્વારા માંગવામાં આવેલ રાહતને ધ્યાનમાં લેતાં, વાદ માલિકીના હક / સ્વામિત્વની જાહેરાત તથા કબજાની પ્રાપ્તિ માટે દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. વિશિષ્ટ રાહત અધિનિયમની કલમ ૬ હેઠળ વાદ પ્રતિબંધિત નથી.

(૫) કે જલ્લાન ફેરો કોમા લિમિટેડે કંપની અરજી ક્રમાંક ૩૫૫/૧૯૯૯ દાખલ કરી હતી અને ઉક્ત કંપનીનું સમાપન કરવામાં આવ્યું હતું. કે

વર્તમાન અરજદારના હિતમાં ૧૫.૦૪.૨૦૦૯ના રોજ અમલમાં મૂકવામાં આવેલ બે વેચાણ દસ્તાવેજોમાં ઉક્ત કાર્યવાહીનું પરિપૂર્ણતા પામ્યું હતું.

(૬) લિક્વિડેશન પામેલી કંપનીની સંપત્તિઓ અંગેનો મૂલ્યાંકનકારનો અહેવાલ પ્લોટ નં.૨૩૪૮ અને સર્વે નં.૧૧૦/૧ સાથે સંબંધિત છે. ઉક્ત અહેવાલમાં સર્વે નં.૧૧૦, અર્થાત્ વાદીની જમીન, નો કોઈ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી. વધુમાં, વેચાણની જાહેરાતમાં પણ તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી અને વડી અદાલતના વેચાણની પુષ્ટિના આદેશમાં પણ તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી.

(૭) કે પ્રતિવાદીએ સર્વે નં. ૧૧૦ના હકશીર્ષક અને માલિકી સંબંધિત રાહત માગતાં કંપની અદાલત સમક્ષ કંપની અરજી નં. ૪૪૪/૨૦૧૧ દાખલ કરી હતી. આ સંદર્ભે, કંપની અદાલતનો તા. ૧૭.૧૦.૨૦૧૧નો આદેશ – પરિચ્છેદ ૧૫ અને પરિચ્છેદ ૧૬.૩ ઉદ્ઘૂત.

(૮) અદાલતે તા. ૧૭.૧૦.૨૦૧૧ ના આદેશના પરિચ્છેદ ૧૦ તથા પરિચ્છેદ ૨૨, ૨૨.૨ નો સંદર્ભ આપ્યો છે અને ઉદ્ઘૂત કર્યું છે. નીચલી અદાલતે પરિચ્છેદ ૨૨.૫ અને ૨૩ પણ ઉદ્ઘૂત કર્યા હતા.

(૯) કે સર્વે નં. ૧૧૦ ધરાવતી જમીનનો ઉલ્લેખ વડી અદાલતના આદેશમાં ક્યાંય કરવામાં આવ્યો નહોતો અને વેચાણમાં પણ તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી. ઓ.એલ. એ તેના અહેવાલમાં જણાવ્યું છે કે સર્વે નં. ૧૧૦ ક્યારેય વિચારાધીન નહોતો.

(૧૦) કંપની અદાલતના આદેશ વિરુદ્ધ દ્વિ-ન્યાયાધીશ ખંડપીઠનો નિષ્કર્ષ અને ઉપસંહાર – ઓ.જે. અપીલ ૬૪ ઓફ ૨૦૧૧, તા. ૨૨.૧૧.૨૦૧૧ માં ઉદ્ધૃત. કારણ કે હાલના સામાવાળા ક્રમાંક ૧ / અરજદાર સર્વે નં. ૧૧૦ ની જમીન પર અતિક્રમણ કરવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે, તેથી વાદી કંપનીએ હક અને માલિકી જાહેર કરવાની રાહત માગતી હાલની દાવો રજૂ કર્યો છે.

૯. સારરૂપે, દીવાની અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને ત્રણ મુદ્દાઓના આધારે પડકારવામાં આવ્યો છે;

(૧) કે વાદી લિક્વિડેશનની કાર્યવાહી દરમિયાન કંપની અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલ વેચાણખતને રદ કરવાની પ્રાર્થના કરે છે. આવી પ્રાર્થના દીવાની અદાલત દ્વારા મંજૂર કરી શકાતી નથી.

(૨) રાહત મંજૂર કરવાની સત્તા દીવાની અદાલતને નહીં, પરંતુ માત્ર કંપની અદાલતને અથવા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતને જ છે.

(૩) કંપની અદાલત સમક્ષ પરાજિત થયા પછી, વાદી દીવાની અદાલત સમક્ષ એ જ પ્રશ્નને ફરીથી ઉઠાવી શકતો નથી.

૧૦. વિશેષ સિવિલ અદાલત નં. ૬૪/૨૦૧૨ દાખલ કરતાં પહેલાં, પ્રતિવાદીએ આ અદાલત સમક્ષ કંપની અરજી દાખલ કરી હતી, અર્થાત્ ૨૦૧૧

ની જજ. તે જ વિષયવસ્તુ અંગે પ્રતિવાદીની ઉક્ત અરજી ગુણદોષના આધારે નક્કી કરીને તેનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, ઉક્ત અરજીમાં માંગવામાં આવેલ રાહત અને ઉક્ત અરજીમાં અદાલતનું નિષ્કર્ષ, સંબંધિત તથા મહત્વપૂર્ણ છે. અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ અધિકારક્ષેત્ર અંગેના વાંધાની યોગ્ય મૂલવણી કરવા માટે, તેનો અર્થાત્ ૨૦૧૧ ની કંપની અરજી જજ નો સંદર્ભ લઈ શકાય.

૧૧. અતે, કંપની અરજિ નં. જજ ઓફ ૨૦૧૧ માં સામાવાળા દ્વારા માંગવામાં આવેલી રાહતો આ મુજબ છે ;

“(એ) કે આ માનનીય અદાલત કૃપા કરીને આ અરજી સ્વીકારી લઈ અને સર્વત્ર ખર્ચ સાથે મંજૂર કરે.

(બી) કે આ માનનીય અદાલત કૃપા કરીને એવો ઠરાવ કરે અને જાહેર કરે કે તાલુકો સાવલી, જિલ્લો વડોદરા ખાતે આવેલા ખાખરિયા ગામની સીમમાં આવેલી સર્વે નં. ૧૧૦ ધરાવતી, ક્ષેત્રફળ ૨૪૪૧૮ એટલે કે ૨૪,૪૧૮ ચો. મી.ની મિલકત કંપની અધિનિયમ હેઠળ નોંધાયેલ કંપની એમ/એસ. ટ્રાન્સ ઇન્ડિયા સ્ટીલ લિ.ની માલિકીની છે, એટલે કે આ અરજદારની છે.

(સી) કે આ માનનીય અદાલત કૃપા કરીને એવો ઠરાવ કરે અને જાહેર કરે કે અધિકૃત લિક્વિડેટરને તાલુકો સાવલી, જિલ્લો વડોદરા ખાતે આવેલા

ખાખરિયા ગામની સીમમાં સ્થિત, સર્વે નં.૧૧૦ ધરાવતી અને ૨૪,૪૧૮ ચો. મી. ક્ષેત્રફળ ધરાવતી મિલ્કત વેચવાનો કોઈ હક અથવા સત્તા નથી અને તેથી, એપ્રિલ, ૨૦૦૯ માં અગ્રવાલ મિત્તલ કોન્ક્રિટ પ્રાઇવેટ લિમિટેડના પક્ષે કરવામાં આવેલ વેચાણ દસ્તાવેજ ગેરકાયદેસર અને શૂન્ય જાહેર કરવામાં આવે તથા તે જ રદ કરવામાં આવે.

(ડી) કે આ માનનીય અદાલત કૃપા કરીને એવો નિર્ધાર અને જાહેર કરે કે કંપની અદાલત દ્વારા તા. ૨૧.૧૧.૨૦૦૮ના રોજ પસાર કરાયેલા આદેશ મુજબ સર્વે નં. ૧૧૦ ધરાવતી મિલ્કત કદી પણ વેચાણનો ભાગ નહોતી અને તેથી, વેચાણ ચાંપાનેર રોડ, તાલુકો હાલોલ, જિલ્લા પંચમહાલ ખાતે આવેલા પ્લોટ નં. ૨૩૪૮ અને સર્વે નં. ૧૧૦/૧ પૂરતું જ મર્યાદિત હતું અને ઉક્ત જમીનનું ક્ષેત્રફળ માત્ર ૨૩,૩૨૯ ચો. મીટર જેટલું જ થાય છે અને તેથી, કોઈપણ બાહ્ય જમીનનું વેચાણ સ્વયં આદેશની સીમાથી બહાર અને ગેરકાયદેસર ગણાશે અને પરિણામે, તે જ ગેરકાયદેસર જાહેર કરવામાં આવે અને તે રદ કરવામાં આવે.

(ઈ) આ અરજીની પ્રવેશ-સ્વીકૃતિ, સુનાવણી અને / અથવા અંતિમ નિકાલ બાકી રહેલી અવધિ દરમિયાન, આ માનનીય અદાલત સત્તાવાર લીકિવડેટર તેમજ મેસર્સ અગ્રવાલ મિત્તલ કોન્ક્રિટ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અથવા તેમના કોઈપણ નોકરો, એજન્ટો, કાર્યપાલકો, ઈજનેરો, કોન્ટ્રાક્ટરો વગેરેને સર્વે નં.૧૧૦ ધરાવતી જમીન પર કાંટાદાર તારની વાડ

અથવા ઈંટની દિવાલ ઊભી કરવાથી અથવા કોઈપણ બાંધકામ કરવાથી રોકવા બાબત કૃપા કરે.

(એફ) કેસના હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓમાં આ માનનીય અદાલત યોગ્ય અને વાજબી માને તેવી અન્ય અને વધુ રાહતો મંજૂર કરવા.”

૧૨. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા પછી, કંપની અદાલતે આ મુજબ નિષ્કર્ષ નોંધ્યો છે ;

(૧) હાલના અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી કંપની અરજી એટલે કે કંપની અરજી ક્રમાંક ૪૪૩ ઓફ ૨૦૦૮નો ઉલ્લેખ કરતાં, કંપની અદાલતે કંપની અરજી ક્રમાંક ૪૪૪ ઓફ ૨૦૧૧માં નિરીક્ષણ કર્યું છે કે – તે અરજીમાં ત્યાંના હાલના અરજદાર “કેટલાક નિર્દેશોની માંગણી કરી રહ્યા હતા.....” અને તેમાં સર્વે ક્રમાંક ૨૩૪૮નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો, અને જે જમીન સંબંધે ફરિયાદ કરવામાં આવી છે એટલે કે સર્વે ક્રમાંક ૧૧૦, તેનું નહીં (પરિચ્છેદ ૧૬.૩).

(૨) અરજદારે સર્વે નં.૧૧૦ ધરાવતી જમીનની મિલકતના ટુકડા અંગે વિવાદ અને દાવો ઉઠાવી આગળ આવ્યા છે.....” જે બે વેચાણખતબના વર્ણવાયેલ મિલકતથી ભિન્ન હોવાનું જણાય છે”.

(૩) અરજદાર એવું પ્રતિપાદિત કરે છે કે સામાવાળા ક્રમાંક ૧ એ સર્વે ક્રમાંક ૧૧૦ ઉપર ગેરકાયદેસર અતિક્રમણ કર્યું છે. સામાવાળા ક્રમાંક ૧

આ પ્રતિપાદનનો ઇનકાર કરે છે. સામાવાળા ક્રમાંક ૧ એ વાસ્તવમાં અરજદારની જમીન ઉપર ગેરકાયદેસર અતિક્રમણ કર્યું છે કે નહીં, તે મુદ્દો આ અદાલત દ્વારા સ્વીકારવામાં, તપાસવામાં અને નિર્ધારિત કરવામાં આવી શકતો નથી (પરા ૧૮.૨).

(૪) કે આવા મુદ્દાનો નિર્ધારણ કરવા માટે વિગતવાર તથ્યશોધ તપાસ આવશ્યક બનશે, જેમાં અરજદારની જમીનના વાસ્તવિક માપ, તેની સ્થિતિ, હક તથા માલિકીના વિગતવાર વિગતો, મહેસૂલી નોંધ વગેરે બાબતે તપાસનો સમાવેશ થાય છે, જે આ અદાલત દ્વારા હાથ ધરવામાં આવી શકતી નથી. (ફરો ૧૮.૨, ૨૨, ૨૨.૩).

(૫) કે, મૂળરૂપે અને સારરૂપે, અરજદારે સામાવાળા નં.૧ વિરુદ્ધ આક્ષેપ કર્યો છે અને જમીન સર્વે નં.૧૧૦ અંગે આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે (પરિષેદ ૨૧.૩)

(૬) અરજદારની જમીનના હક અને માલિકી તથા માપ અંગેનો પ્રશ્ન અને અન્ય સંબંધિત તથા સંલગ્ન પાસાઓનો આ અદાલત દ્વારા વિચાર તથા નિર્ણય કરી શકાય નહીં.

(૭) ઓ.એલ. માટેના વિદ્વાન વકીલનું કહેવું એવું છે કે — વિવાદિત જમીન એટલે કે સર્વે નં. ૧૧૦ અંગે ઓ.એલ. અથવા તેના કોઈપણ અધિકારીએ કોઈ કાર્યવાહી કરી નથી અને કોઈને કોઈ કાર્યવાહી કરવા માટે અનુમતિ પણ આપી નથી. (પરિષેદ ૨૩).

(૭) ઓ.એલ. દ્વારા જારી કરાયેલ જાહેરાત અને તેમના દ્વારા અમલમાં મુકાયેલ વેચાણખતામાં અરજદારની જમીન, અર્થાત્ સર્વે નં. ૧૧૦, અંગે કોઈ પણ બાબતનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી. (ફકરો ૨૬.૧).

(૮) અરજદાર દ્વારા જમીન સર્વે નં.૧૧૦ અંગે માંગવામાં આવેલ માલિકીના જાહેરનામા વડી અદાલત દ્વારા મંજૂર કરી શકાતા નથી.

૧૩. ઉપરોક્ત રીતે કંપની અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા નિષ્કર્ષ ઉપરાંત, કંપની અદાલતના મુખ્ય પ્રાર્થના અંગેના અભિપ્રાયનું મૂળવણું કરવા માટે – તેમાં કંપની અરજી ક્રમાંક ૪૪૪ ઓફ ૨૦૧૧ માં પ્રાર્થના અ ને કંપની અદાલતના આદેશના પરિષ્કેદ ૨૨.૫, ૨૬, ૨૬.૧ અને ૨૭.૩ સાથે વાંચવા.

૧૪. અરજી ક્રમાંક ૪૪૪ સન ૨૦૧૧માં કંપની અદાલત દ્વારા પ્રતિવાદીની અરજીને વાસ્તવમાં નામંજૂર કરતો આદેશ સામાવાળા દ્વારા, અર્થાત્ ઓ.જે. અપીલ ક્રમાંક ૬૪ સન ૨૦૧૧માં, અપીલમાં પડકારવામાં આવ્યો હતો. પોતાના સંક્ષિપ્ત આદેશમાં વિભાગીય ખંડપીઠે કંપની અદાલતના નિષ્કર્ષ અને તારણ સાથે સહમતિ દર્શાવી હતી. વિભાગીય ખંડપીઠે આ રીતે ઠરાવ્યું છે;

૬. વિદ્વાન કંપની ન્યાયાધીશે એવું નિર્ધારિત કર્યું હતું કે અપીલકર્તાએ સર્વે નં. ૧૧૦ અંગે માલિકીના હકની ઘોષણા મેળવવા અદાલત સમક્ષ એવી અરજી કરી હતી કે તાલુકો

સાવલી, જિલ્લા : વડોદરા ના ખાખરિયા ગામની સર્વે નં. ૧૧૦
ધરાવતી મિલકત એમ/એસ. ટ્રાન્સ (ઇન્ડિયા) સ્ટીલ
લિમિટેડની માલિકીની છે એવી ધરાવટ અને ઘોષણા કરવામાં
આવે, જે કંપની અદાલત દ્વારા કરી શકાય તેવી નહોતી.
અમારાં મત મુજબ, વિદ્વાન કંપની ન્યાયાધીશે આ રીતે
માનવામાં યોગ્યતા દર્શાવી હતી; “કંપની અદાલતનો
અધિકારક્ષેત્ર કંપની, જેનું લિક્વિડેશન થયું છે, તેની
લેવડદેવડ સુધી મર્યાદિત રહેશે”. ખાખરિયા ગામની સર્વે નં.
૧૧૦ એ લિક્વિડેશનમાં ગયેલી કંપનીની માલિકીની નથી અને
સત્તાવાર લિક્વિડેટરને તેની બાબતમાં કાર્યવાહી કરવા માટે
કોઈ આદેશ પણ કરવામાં આવેલો નથી. સત્તાવાર
લિક્વિડેટરના પોતાના અભિપ્રાય મુજબ પણ તેની બાબતમાં
કાર્યવાહી કરવામાં આવી નથી અને હરાજી ખરીદદારે દર્શાવેલા
અભિપ્રાય મુજબ પણ તે હરાજી ખરીદદારે ખરીદી નથી. નોંધપર
ઉપલબ્ધ સામગ્રી પરથી એવું નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય તેમ નથી કે
કંપની અદાલતની પરવાનગીથી સત્તાવાર લિક્વિડેટરે હરાજી
ખરીદદાર સાથે જે વ્યવહાર કર્યો હતો, તે ખાખરિયા ગામની સર્વે
નં. ૧૧૦ અંગે હતો. માત્ર માપમાં રહેલી અસંગતતાના આધાર
પર એવું કહી શકાય નહિ કે અપીલકર્તાની માલિકીની જમીન

અંગે સત્તાવાર લિક્વિડેટરે કાર્યવાહી કરી હતી અને તે હરાજી ખરીદદારને વેચી હતી. તેથી, વિદ્વાન કંપની ન્યાયાધીશે અરજીનો સ્વીકાર કરવાનો ઇનકાર કરીને યોગ્ય કર્યું હતું. અમારાં મત મુજબ, જો અપીલકર્તાનો કેસ યોગ્ય હોય, તો તે એવો કેસ છે જેમ કે કોઈ અન્ય ખાનગી પક્ષકારે કોઈની મિલકત પર ગેરકાયદેસર કબજો કર્યો હોય અથવા તેને વેચી નાખી હોય, અને જો અપીલકર્તા પોતાના માલિકીના હક અને કબજાનું રક્ષણ કરવા ઇચ્છે, તો તે માટે તેને યોગ્ય મંચનો આશરો લેવો પડશે. કંપની અદાલત યોગ્ય મંચ નથી.

૧૫. વર્ષ ૨૦૧૨ ના વિશેષ દીવાની દાવો નં. ૬૪ માં વાદી દ્વારા માગવામાં આવેલ રાહત, તત્ત્વમાં, નીચે મુજબ છે;

(૧) એવો જાહેરનામો કરવા માટે કે વાદી ગામ ખાખરિયા, તાલુકો સાવલી, જિલ્લો બરોડાની સર્વે નં.૧૧૦ ની ૨૪૪૧૮ ચો.મીટર માપની જમીનનો માલિક છે.

(૨) એ જાહેર કરવા માટે કે પ્રતિવાદીઓને, સામાવાળા ક્રમાંક ૨ દ્વારા સામાવાળા ક્રમાંક ૧ ના પક્ષમાં કરવામાં આવેલ નોંધાયેલ વેચાણખતના બહાને, દાવાની મિલકત લઈ જવાનો કોઈ અધિકાર નથી.

(૩) સામાવાળા નં.૨ દ્વારા સામાવાળા નં.૧ સાથેની મિલીભગતથી,

વેચાણખતના બહાને દાવાની જમીનનો “વાસ્તવિક કબજો છીનવી લેવાનો” કરાયેલ કૃત્ય ગેરકાયદેસર, શૂન્ય અને અમાન્ય હોવાનું જાહેર કરવામાં આવે. (૪) સામાવાળા નં.૧નો સર્વે નં.૧૧૦/૧/૧૧૧૮ અને સર્વે નં.૧૧૦/૧૧૧૮ પરનો કબજો દાવાની જમીનનો વાસ્તવિક કબજો છીનવી લેવાથી વધું કશું જ નથી, એવું જાહેર કરવામાં આવે.

(૫) એવું જાહેર કરવામાં આવે કે જલ્દાન ફેરો કોમા લિમિટેડ માત્ર બે જ જમીનો, અત્રે અર્થાત્ સર્વે નં.૧૧૦/૧ અને સર્વે નં.૨૧૮/૩ની પ્લોટ નં.૨૩૪૮, નો માલિક હતો.

(૬) એવું જાહેર કરવામાં આવે કે સામાવાળા નં.૨ દ્વારા ઉપરોક્ત બે જમીનો સિવાયની અન્ય જમીનનો વાસ્તવિક કબજો લેવાનો કૃત્ય ગેરકાયદેસર, શૂન્ય અને અમાન્ય છે અને તેવા ગેરકાયદેસર કૃત્યને રદ કરવામાં આવે. નોંધાયેલ વેચાણ દસ્તાવેજ દ્વારા વેચાયેલી જમીનનો જે ભાગ,

(૭) – જે પડકારાધીન ભાગ છે – તેની માપણી અને ઓળખ, જેમ રાહત પ્રાર્થનામાં દર્શાવવામાં આવ્યું છે, તે અસ્તિત્વવિહોળી જમીન છે અને એવી કોઈ જમીન અસ્તિત્વમાં નથી.

૧૬. જો આપણે વાદપત્રમાં દર્શાવાયેલા કાર્યવાહીના કારણનો ઉલ્લેખ કરીએ, તો તે અનાવશ્યક રીતે લાંબું હોવાનું જણાય છે; આવી ટાળી શકાય તેવી

વિશદ રજૂઆતથી બીજા પક્ષને અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર અને દાવાની જાળવણીયોગ્યતા અંગે પ્રશ્ન ઉઠાવવાની તક મળે છે. કાર્યવાહીના કારણ અંગે વાદી વધુ ચોક્કસ રહી શક્યો હોત. તેમ છતાં, વાદી આક્ષેપ કરે છે કે પ્રતિવાદીએ દાવાની જમીન એટલે કે સર્વે નં.૧૧૦ પર ૦૫.૦૯.૨૦૧૧ના રોજ અતિક્રમણ કર્યું છે અને હાલનો દાવો દાખલ કરવા તરફ દોરી જતી હકીકતોનો પણ આક્ષેપ કરે છે.

૧૭. ઉપરોક્ત ચર્ચાથી સ્પષ્ટ થાય છે કે વાદીના કહેવા મુજબ તે સર્વે નં.૧૧૦નો માલિક છે. અરજદારે હરાજીમાં વેચાયેલી જમીન ખરીદી છે, જે એક કંપની એટલે કે જલાન ફોર્જિંગ લિમિટેડ લિક્વિડેશનમાં જવાથી અનુસંધાને કરવામાં આવેલી હતી. વાદીનો દાવો છે કે અરજદારે તેની જમીન પર અતિક્રમણ કર્યું છે. વાદપત્રમાં વાદી દ્વારા માગવામાં આવેલ રાહત, પડકાર હેઠળના આદેશમાં નીચલી અદાલતનો નિષ્કર્ષ, કંપની અદાલતનો નિષ્કર્ષ અને કંપની અદાલતે આપેલા આદેશ વિરુદ્ધ વિભાગીય ખંડપીઠનો આદેશ – આ તમામ મહત્વપૂર્ણ બાબતો દીવાની અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર તરફ સંકેત કરે છે. અરજદારનો જોરદાર આક્ષેપ નિરાધાર છે. જો એવી પરિસ્થિતિ હોત કે વાદીએ અધિકૃત લિક્વિડેટર (પ્રતિવાદી નં.૨) દ્વારા અમલમાં મુકાયેલા વેચાણખતને રદ કરાવવા માટે દાવો દાખલ કર્યો હોત – અને વાદી માત્ર આવી જ પ્રાર્થના લઈને આવ્યો હોત, તો આ અદાલત સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવેલ અધિકારક્ષેત્ર

અંગેનો વિવાદ સમજાય તેમ હતો. તેવી સ્થિતિ નથી.

૧૮. આ સંદર્ભમાં વધુ એક સ્પષ્ટતા પણ કરી શકાય. માત્ર એટલા માટે કે વેચાણખત વડી અદાલતના આગ્રહે અથવા તેની દેખરેખ હેઠળ અમલમાં મૂકવામાં આવ્યું હતું, તેનાથી જ દીવાની અદાલતનો અધિકારક્ષેત્ર બાકાત થઈ જાય છે એવું કહી શકાય નહિ. અધિકારક્ષેત્રના પ્રશ્નની યોગ્ય અભિવ્યક્તિના અભાવે અધિકારશ્રેણીને પડકારવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. દીવાની અદાલત “દીવાની સ્વરૂપના” તમામ દાવાઓની સુનાવણી કરવા સક્ષમ છે. મોસ્ટ. રેવ. પી.એમ.એ. મેટ્રોપોલિટન અને અન્ય વગેરે વિરુદ્ધ મોરાન માર માર્થોમા અને અન્ય વગેરે, જેનો અહેવાલ એ.આઈ.આર. ૧૯૯૫ એસ.સી. ૨૦૦૧ માં પ્રકાશિત થયો છે, તેમાં. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતને “દીવાની સ્વરૂપ” ના અર્થ પર વિચાર કરવાનો અવસર આવ્યો હતો. તે મામલામાં, કેથોલિક ખ્રિસ્તી સમાજના બે પંથો એક ચર્ચના વહીવટનો કબજો મેળવવા માટે પરસ્પર સંઘર્ષમાં હતા. ઉપરથી જોતા વિવાદ ચર્ચ પર ધાર્મિક અને આધ્યાત્મિક પ્રાધાન્યનો હતો, પરંતુ વાસ્તવમાં ૧૮૦૮ માં રચાયેલ એક ટ્રસ્ટ પર વહીવટી નિયંત્રણ મેળવવાનો હતો. તે વિવાદ સંબંધિત દાવોદાવ ૧૦૦ વર્ષથી પણ જૂનો હતો. અગાઉનો વિવાદચક્ર એ.આઈ.આર. ૧૯૫૯ એસ.સી. ૩૧ દ્વારા પૂર્ણ થયો હતો. હવે પ્રશ્ન ઊભો થયો કે સિરિયન ચર્ચો એપિસ્કોપલ છે એવી જાહેરાત મેળવવા માટેનો દાવો અથવા મલનકારા એસોસિયેશન સ્વાયત્ત બની ગઈ છે

એવી જાહેરાત મેળવવાનો દાવો, ચલણયોગ્ય છે કે નહીં. આ સંદર્ભમાં અદાલતે સી.પી.સી. ની કલમ ૮ પર વિચાર કર્યો હતો. અને નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું :-

“દરેક શબ્દ અને અભિવ્યક્તિ અધિકારના અમલીકરણ માટે અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાનો અદાલત ઉપર કર્તવ્ય આરોપે છે. ‘શેલ’ શબ્દ તેને ફરજિયાત બનાવે છે. જો દાવો કલમમાં ઉલ્લેખિત વર્ણનનો હોય, તો કોઈ અદાલત તેને સ્વીકારવા ઇનકાર કરી શકતી નથી. ‘અભિવ્યક્તિ’, ‘નાગરિક સ્વરૂપના તમામ દાવાઓ’ ના ઉપયોગથી આ બાબત વધુ સ્પષ્ટ બને છે. શબ્દકોશ મુજબ ‘સિવિલ’ શબ્દનો અર્થ, ‘વ્યક્તિ તરીકેના દીવાની સાથે સંબંધિત; દીવાની અધિકારો’ એવો થાય છે. બ્લેક્સ લીગલ ડિક્શનરીમાં તેનો અર્થ, ‘ફોજદારી કાર્યવાહીથી ભિન્ન દીવાની કાર્યવાહીઓ દ્વારા માગવામાં આવતા અધિકારો અને ઉપાયો સાથે સંબંધિત’ એવો આપવામાં આવ્યો છે. કાયદામાં તેને ફોજદારીના વિરુદ્ધાર્થી તરીકે સમજવામાં આવે છે. ઐતિહાસિક રીતે, બે વ્યાપક વર્ગીકરણો દીવાની અને ફોજદારી હતાં. આવક, કર અને કંપની વગેરે બાદમાં તેમાં ઉમેરવામાં આવ્યા. પરંતુ તે પણ ‘નાગરિક’ ના વિશાળ વર્ગ સાથે સંબંધિત છે. તેથી ‘સિવિલ’ શબ્દની વ્યાપકતા વિશે

કોઈ શંકા રહેતી નથી. તેની વ્યાપકતા તેની સાથે ‘નેચર’ શબ્દના ઉપયોગથી વધુ વિસ્તરાવવામાં આવી છે. એટલે કે, એવા દાવાઓ પણ જ્ઞાનગમ્ય છે, જે માત્ર દીવાની જ નહીં પરંતુ દીવાની સ્વરૂપના પણ છે. બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૩ હેઠળ આ અદાલતમાં કોઈપણ ‘નાગરિક કાર્યવાહી’ માં આપવામાં આવેલા કોઈપણ ચુકાદા, હુકમનામા અથવા આદેશ વિરુદ્ધ અપીલ થાય છે. આ અભિવ્યક્તિના અર્થઘટનનો પ્રશ્ન એસ.એ.એલ. નારાયણ રો એન્ડ અનર. વગેરે વગેરે વિ. ઈશ્વરલાલ ભગવંદાસ એન્ડ અનર. વગેરે વગેરે એ.આઈ.આર. ૧૯૬૫ એસ.સી. ૧૮૧૮ માં ઉપસ્થિત થયો હતો. બંધારણીય પીઠે ઠરાવ્યું હતું કે ‘કોઈ વ્યક્તિના દીવાની અધિકારના ભંગ સામે રાહત માટેની કાર્યવાહી દીવાની કાર્યવાહી છે’. અરબિંદ કુમાર સિંહ વિ. નંદ કિશોર પ્રસાદ એન્ડ અનર. એ.આઈ.આર. ૧૯૬૮ એસ.સી. ૧૨૨૭ માં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ‘તે તમામ કાર્યવાહી સુધી વિસ્તરે છે જે સીધી રીતે દીવાની અધિકારોને અસર કરે છે’. ‘પ્રોસીડિંગ્સ’ શબ્દનો શબ્દકોશીય અર્થ ‘કાયદેસરની કાર્યવાહીનો પ્રારંભ’, ‘કાયદેસરની કાર્યવાહીમાં લેવાયેલું કોઈપણ પગલું’ એવો થાય છે. બ્લેક્કસ લો ડિક્શનરીમાં તેનો અર્થ આ રીતે સમજાવવામાં આવ્યો છે કે,

‘સામાન્ય અર્થમાં, અદાલત અથવા ન્યાયિક અધિકારી સમક્ષ ન્યાયિક કાર્યનો વ્યવહાર ચલાવવાની રીત અને પદ્ધતિ. કાયદાની રૂપરેખા મુજબની નિયમિત અને સુવ્યવસ્થિત પ્રગતિ, જેમાં કાર્યવાહીનો પ્રારંભ થવાથી લઈને ચુકાદાના અમલ સુધીનાં તમામ સંભવિત પગલાંનો સમાવેશ થાય છે. આ શબ્દ એજન્સીઓ, ટ્રિબ્યુનલ્સ, બ્યુરો અથવા તેવા સમક્ષની વહીવટી કાર્યવાહીઓને પણ સૂચવે છે’. ‘નેચર’ શબ્દની વ્યાખ્યા ‘કોઈ વ્યક્તિ અથવા વસ્તુના મૂળભૂત ગુણધર્મો; ઓળખ અથવા મૂળભૂત સ્વભાવ; પ્રકાર; જાત; લક્ષણ’ એમ કરવામાં આવી છે. તેથી તેનો વિષયવસ્તુનો વ્યાપ વધુ વિશાળ છે. ‘નાગરિક સ્વરૂપ’ શબ્દ ‘નાગરિક કાર્યવાહી’ શબ્દ કરતાં વધુ વ્યાપક છે. તેથી, જ્યાં જ્યાં વિવાદમાં એવા અધિકારોને અસર કરવાનો ગુણધર્મ હોય કે જે માત્ર દીવાની જ નહીં પરંતુ દીવાની સ્વરૂપના હોય, તેવા દરેક કિસ્સામાં આ કલમ ઉપલબ્ધ રહેશે.” (ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૧૯. જો કોઈ ખાનગી વ્યક્તિની જમીન અથવા મિલકત — દષ્ટાંતરૂપે — ભૂલથી વડી અદાલત દ્વારા કંપનીના લિક્વિડેશનની કાર્યવાહીમાં વેચાઈ

જાય અને વેચાણ દસ્તાવેજ નિષ્પન્ન કરવામાં આવ્યો હોય, તો તેવી ખાનગી વ્યક્તિ યોગ્ય ઉપચાર માટે દીવાની અદાલતનો આશરો લઈ શકે છે.

૨૦. સુનાવણીના સમયે સામાવાળા તરફથી વકીલ શ્રી ઠક્કરે નીચે દર્શાવેલા કેસ કાયદાઓ તરફ ધ્યાન દોર્યું છે ;

(૧) અબ્દુલા બિન અલી વિરુદ્ધ ગલપ્પા, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૫
એસ.સી. ૫૭૭

(૨) દ્વારકા પ્રસાદ અગ્રવાલ વિરુદ્ધ રમેશચંદ્ર અગ્રવાલ,
એ.આઈ.આર. ૨૦૦૩ એસ.સી. ૨૬૯૬

(૩) કલીપિન્ડી અપ્પલા નરસમ્મા વિરુદ્ધ નાગેશ્વર રાવ,
૨૦૦૮ (૧૦) એસ.સી.સી. ૧૦૭

(૪) માધો સિંહ વિરુદ્ધ મોની સિંહ, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૪ એસ.સી.
૪૩૧૬

(૫) માધવ રાવ વિરુદ્ધ ખુનરા બાલાપ્પા, ૨૦૦૪(૧૧) એસ.સી.સી.
૧૬૧

(૬) જગન્નાથ કાશીનાથ પાટીલ વિરુદ્ધ નારાયણ બાલુગાઈકર,
૧૯૯૭ (૨) એસીસીસી ૨૧૨ (૭) ઈ.અચ્યુતન વિરુદ્ધ પી.નારાયણન
નાયર, ૧૯૮૭ (૨) જીએલએચ ૩૯૬

૨૧. આ બંધનકારક નિર્ણયો પ્રતિવાદીને મદદરૂપ થાય છે. વધુ સંબંધિત અને મહત્વપૂર્ણ કેસો પૈકી એક ઢ્ઠારકા પ્રસાદ અગ્રવાલ (ડી) વતી કાનૂની પ્રતિનિધીઓનો કેસ (ઉપરોક્ત) છે, જેમાં ભોપાલથી દૈનિક ભાસ્કર દૈનિકના પ્રકાશન અંગે ઢ્ઠારકા પ્રસાદ અગ્રવાલના કાનૂની વારસદારો વચ્ચે વિવાદ ઊભો થયો હતો. દીવાની અદાલત સમક્ષ લંબિત રહેલી કાર્યવાહીમાં એક મુદ્દો કંપનીઝ એક્ટ (કલમ ૧૦) ની જોગવાઈને ધ્યાનમાં લેતા દીવાની અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર અંગે ઊભો થયો હતો. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કંપનીની મિલ્કતમાંથી ગેરકાયદેસર બેદખલીનો પ્રશ્ન દીવાની વિવાદ છે અને કંપનીઝ એક્ટથી દીવાની અદાલતનું અધિકારક્ષેત્ર બાકાત થતું નથી. કે દાવો ચાલે તેવો છે. ત્યારબાદ મધાઓ રાવના કેસમાં (ઉપરોક્ત), જોકે પ્રશ્ન મહેસૂલી કાયદાઓના સંબંધમાં ઊભો થયો હતો, તેમ છતાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે જમીનની માલિકીના હકનો પ્રશ્ન સંકળાયેલો હોય, ત્યારે દીવાની અદાલતને અધિકારક્ષેત્ર હોય છે. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે દાવો ચાલે તેવો છે અને દીવાની અદાલતને અધિકારક્ષેત્ર છે.

૨૨. વર્તમાન કેસમાં, અરજદારે અધિકારક્ષેત્રનો પ્રશ્ન પ્રાથમિક મુદ્દા તરીકે નક્કી કરવા માટે એક અરજી (આંક ૨૫) આપી હતી. એવું જણાય છે કે ઉપરોક્ત અરજી અંગે, તેને પ્રાથમિક મુદ્દા તરીકે સાંભળવી કે નહીં તે બાબતે, કોઈ ઔપચારિક આદેશ કર્યા વિના, અદાલતે ઉક્ત અરજીને ગુણદોષના આધારે

સાંભળવા હાથ ધરી અને પડકારાયેલ આદેશ પસાર કર્યો છે. અધિકારક્ષેત્રનો પ્રશ્ન કાયદા અને હકીકતોનો મિશ્ર પ્રશ્ન છે. કેસ પ્રારંભિક તબક્કે હોવાથી હકીકતો અસ્પષ્ટ ક્ષેત્રમાં છે. કેસ આંક પના તબક્કે છે. સરળ રીતે કહીએ તો, વાદી આ દાવા સાથે આગળ આવ્યો છે કે સામાવાળા ક્રમાંક ૧એ તેની જમીન પર અતિક્રમણ કર્યું છે. સામાવાળા ક્રમાંક ૧એ તેની જમીન પર ગેરકાયદેસર પ્રવેશ કર્યો છે. સામાવાળા આ વાતનો ઇનકાર કરે છે. આ દીવાની સ્વરૂપનો વિવાદ છે. જો આ દીવાની સ્વરૂપનો વિવાદ હોય, તો દીવાની અદાલતને અધિકારક્ષેત્ર છે. વર્તમાન કેસના તથ્યોમાં, અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલની વ્યવસાયિક કુશળતા ન હોત, તો આ કેસને આ સ્તર સુધી વિકસાવવામાં આવી શક્યો ન હોત. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, આ વાંધામાં કોઈ સાર નથી. દલીલના હિતાર્થે એવું માની લઈએ કે કોઈ એક અથવા બીજી રાહત, અથવા તેના કોઈ ભાગ અંગે, સંશય ઊભો થાય છે અને ચર્ચાસ્પદ ક્ષેત્રમાં આવે છે, તો પણ અંતે નીચલી અદાલત એવો ઠરાવ કરીને આવી રાહત આપવાનો ઇનકાર કરી શકે કે તેને તે બાબતે અધિકારક્ષેત્ર નથી. નીચલી અદાલત તેવા વાદપત્ર અને રાહત સુધી પોતાને મર્યાદિત રાખી શકે છે, જેના ઉપર તેને અધિકારક્ષેત્ર છે. અરજદારની રજૂઆત સ્વીકારવાનો અર્થ એ થાય કે વાદીને અધિકારક્ષેત્રના આધાર પર જ અયોગ્ય ઠરાવવો. નોંધપર ઉપલબ્ધ સામગ્રી આ દૃષ્ટિકોણને બિલકુલ અનુકૂળ નથી.

૨૩. વાદીએ નોન બોર્ન જમીન અંગેની દલીલ ઉઠાવી છે, આ બાબતે અરજીકર્તાની તરફથી વિદ્વાન વકીલે ઘણો ઉદ્દેખ કર્યો હતો. જ્યારે વાદીએ આવી દલીલ ઉઠાવી છે, ત્યારે તે જ બાબત સ્થાપિત કરવાની જવાબદારી વાદીની છે. જો વાદી નોન બોર્ન જમીન હોવાના આ દાવાને સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવી શકે, તો સિવિલ અદાલતને તે મુદ્દો નક્કી કરવાની અધિકારિતા નથી એવું કહેવું મુશ્કેલ બને. બીજી તરફ, જો વાદીને એવું દર્શાવવું મુશ્કેલ પડે અથવા વાદી દ્વારા એવી જમીન અસ્તિત્વમાં નથી તે બતાવવા માટે અત્યંત કસરતભર્યો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હોય, તો અદાલત આ દલીલના આધાર પર રાહત આપવાનો ઇનકાર કરી શકે અથવા આ અંગે યોગ્ય આદેશ કરી શકે. બંને સ્થિતિમાં, દીવાની અદાલતને આ દલીલ પર વિચાર કરવાની અધિકારિતા રહેશે.

૨૪. અરજદાર તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલશ્રીએ અધિકારક્ષેત્ર સંબંધિત ઉઠાવેલા ત્રણ મુખ્ય પ્રશ્નો નિષ્ફળ જાય છે. એવું કહેવું સાચું નથી કે વાદી માત્ર અરજદારના હિતમાં કરવામાં આવેલ વેચાણખતને રદ કરવાની જ દાદ લઈને આગળ આવ્યો છે. કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓમાં માત્ર વડી અદાલત અથવા સર્વોચ્ચ અદાલતને જ અધિકારક્ષેત્ર છે, એવું કહી શકાય તેમ નથી. વધુમાં, વાદી કંપની અદાલતમાં નિષ્ફળ ગયો હોવાથી તે નીચલી અદાલત સમક્ષ આ દલીલ ઉઠાવી શકતો નથી, એવી રજૂઆત સાથે પણ સહમત થવું શક્ય નથી. તેવી જ રીતે, કેસના તથ્યો અને સંજોગોનુસાર કંપની અદાલતની

કલમ ૪૪૬ પર રાખવામાં આવેલ આધાર પણ ગેરસ્થાને છે.

૨૫. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતા, અરજી નિષ્ફળ જાય છે. કેસની પરિસ્થિતિઓમાં, ખર્ચ બાબતે કોઈ આદેશ કરવામાં આવતો નથી. નિયમ ૨૯ કરવામાં આવે છે.

(આર.ડી. કોઠારી, ન્યાયમૂર્તિ)

વધુ આદેશ

આ તબક્કે અરજદાર તરફથી વિદ્વાન વકીલ આદેશના અમલ પર આઠ અઠવાડિયા માટે સ્થગન આપવાની દાદ માગે છે. સામાવાળા તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી.ઠક્કર આ દાદનાનો ઉગ્ર વિરોધ કરતાં રજૂ કરે છે કે દાવો ઘણા સમયથી સ્થગિત છે, અને તેથી કોઈ સ્થગન આપવું નહીં તેમજ દાવાની સુનાવણી ત્વરિત કરવામાં આવવી જોઈએ. તેવું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે અરજિની બાકીગીરી દરમિયાન આ અદાલતના વચગાળાના આદેશ દ્વારા દાવો સ્થગિત કરવામાં આવ્યો હતો. આજથી આગળના છ અઠવાડિયા સુધી વર્તમાન આદેશ સ્થગિત રાખવામાં આવે છે.

(આર.ડી. કોઠારી, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*